

Sygn. akt III CZ 1/17

POSTANOWIENIE

Dnia 9 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Kazimierz Zawada

w sprawie z wniosku Z. S.
przy uczestnictwie P. S.A. w L.
o ustanowienie służebności przesyłu,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 9 lutego 2017 r.,
zażalenia uczestnika
na postanowienie Sądu Okręgowego w K.
z dnia 7 października 2016 r., sygn. akt II Ca .../16,

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w S., po rozpoznaniu sprawy z wniosku Z. S. przy uczestnictwie spółki pod firmą P. S.A. w L., postanowieniem z dnia 17 lutego 2016 r. oddalił wniosek o ustanowienie na rzecz uczestniczki postępowania służebności przesyłu na nieruchomości położonej w miejscowości M., objętej prowadzoną przez ten Sąd księgą wieczystą nr KI1R/...1/1.

Ustalił, że nieruchomość objęta wymienioną księgą wieczystą stanowiła własność matki wnioskodawcy, J. S., natomiast po jej śmierci - na podstawie umowy o dział spadku zawartej w dniu 17 stycznia 2008 r. - właścicielem został wnioskodawca. Na nieruchomości znajduje się stacja transformatorowa „M. 2” oraz linia napowietrzna zasilająca stację w energię elektryczną. Linia ta została wybudowana na podstawie decyzji Wojewódzkiego Biura Planowania Przestrzennego w K. z dnia 3 września 1981 r., a pozostałe urządzenia - w 1981 roku. Stacja transformatorowa i zasilająca ją linia wchodziły w skład przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład Energetyczny S., którego następcą prawnym jest P. S.A.

Dokonując oceny prawnej tych ustaleń, Sąd Rejonowy przyjął, że uczestniczka z dniem 31 grudnia 2011 r. nabyła służebność przesyłu przez zasiedzenie. Stwierdził, że korzystanie przez przedsiębiorstwo państwowe z urządzeń energetycznych posadowionych na cudzej nieruchomości było posiadaniem w rozumieniu art. 352 k.c. i mogło - jeszcze przed wejściem w życie ustawy z dnia 3 sierpnia 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 116, poz. 731) - prowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu. W sprawie nie zachodzą wątpliwości co do tożsamości właściciela urządzeń przesyłowych, gdyż historia przekształceń poprzedników prawnych uczestniczki została przedstawiona w jej piśmie z dnia 20 października 2015 r. (k. 131). Przedsiębiorstwo państwowe mogło natomiast do okresu posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 r. zaliczyć okres posiadania Skarbu Państwa z czasu obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej, jeżeli nastąpiło przeniesienie posiadania.

W niniejszej sprawie do przeniesienia posiadania doszło w 1990 roku w trybie uwłaszczenia państwowych osób prawnych, natomiast P. S.A. - na podstawie art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 51, poz. 298 ze zm.) - wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki przedsiębiorstwa państwowego.

Na skutek apelacji wnioskodawcy, Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 7 października 2016 r. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Uznał, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ dla dokonania oceny czy doszło do nabycia służebności przez zasiedzenie konieczne jest wykazanie przez przedsiębiorcę przesyłowego nie tylko następstwa prawnego między przedsiębiorstwami, które ulegały przekształceniom, lecz także wykazanie, że doszło do przeniesienia posiadania urządzeń przesyłowych. W przedłożonej przez uczestniczkę dokumentacji brak protokołu z wykazem składników mienia przydzielonych przedsiębiorstwu państwowemu pod nazwą Zakład Energetyczny S. , powstałemu z podziału przedsiębiorstwa pod nazwą Wschodni Okręg Energetyczny w R. Zgodnie natomiast z § 3 pkt 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 maja 1988 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o nadzwyczajnych uprawnieniach i upoważnieniach dla Rady Ministrów (Dz.U. Nr 18, poz. 122), do zadań komisji należało dokonanie szczegółowego podziału składników mienia między przedsiębiorstwa powstałe w wyniku podziału. Uczestniczka postępowania nie przedłożyła takiego dokumentu ani nie wykazała w inny sposób, że jej poprzednicy prawni objęli odnośne składniki mienia w posiadanie. Zdaniem Sądu Okręgowego, zaniechanie zbadania, czy zostały spełnione wszystkie przesłanki ustanowienia służebności przesyłu określone w art. 305¹ k.c., jest równoznaczne z nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.

W zażaleniu na postanowienie Sądu Okręgowego uczestniczka podniosła zarzut naruszenia art. 386 § 4 i art. 382 k.p.c. przez przyjęcie, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. W konkluzji wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd drugiej instancji - jak wynika z art. 386 k.p.c. - może uchylić zaskarżony wyrok (w postępowaniu nieprocesowym: postanowienie orzekające co do istoty sprawy) i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w trzech wypadkach: w razie stwierdzenia nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.).

W niniejszej sprawie u podstaw orzeczenia uchylającego zaskarżone postanowienie i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania legła ocena Sądu Okręgowego, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, ponieważ nie zbadał czy zostały spełnione wszystkie określone w art. 305¹ k.c. przesłanki ustanowienia służebności przesyłu. Chodziło o niewyjaśnienie czy między przedsiębiorstwami, które ulegały przekształceniom doszło do przeniesienia posiadania urządzeń przesyłowych, prowadzącego do nabycia służebności przez zasiedzenie.

Przez nierozpoznanie istoty sprawy - jak przyjmuje się w orzecznictwie - należy rozumieć niezbadanie podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia. O sytuacji takiej można mówić, jeżeli np. sąd nie wniknął w całokształt okoliczności sprawy, ponieważ pozostając w mylnym przekonaniu ograniczył się do zbadania jedynie kwestii legitymacji procesowej jednej ze stron lub kwestii przedawnienia, w związku z czym przedwcześnie oddalił powództwo albo jeżeli zaniechał zbadania merytorycznych zarzutów pozwanego, związanych z ewentualną wierzytelnością wzajemną, przysługującą pozwanemu wobec powoda. Nie jest natomiast nierozpoznanie istoty sprawy sama potrzeba uzupełnienia podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, nie publ., z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, nie publ., z dnia 20 lipca 2006 r., V CSK 140/06, nie publ., z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 661/09, nie publ., z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10, nie publ. i z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11, nie publ. oraz postanowienia z dnia 15 lipca 1998 r., II CKN 838/97, nie publ., z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1,

poz. 22, z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, nie publ., z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ., z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68, z dnia 15 lutego 2013 r., I CZ 186/12, nie publ., z dnia 26 września 2013 r., II CZ 43/13, nie publ., z dnia 21 listopada 2013 r., III CZ 51/13, nie publ., z dnia 25 kwietnia 2014 r., II CZ 117/13, nie publ., z dnia 13 listopada 2014 r., V CZ 73/14, nie publ., z dnia 20 lutego 2015 r., V CZ 119/14, nie publ., z dnia 26 marca 2015 r., V CZ 7/15, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., V CZ 16/15, nie publ., z dnia 2 lipca 2015 r., V CZ 39/15, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., I CZ 60/15, nie publ. i z dnia 23 września 2016 r., II CZ 73/16, nie publ.).

Sąd Okręgowy uznał za konieczne uzupełnienie dotychczasowych ustaleń przez zbadanie czy między przedsiębiorstwami państwowymi, które ulegały przekształceniom doszło do przeniesienia posiadania urządzeń przesyłowych. Potrzeba ta - o czym była już mowa - nie oznacza, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Poczynienie tych ustaleń nie wymaga też przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, a jedynie jego uzupełnienia.

Uszło uwagi Sądu Okręgowego, że w przyjętym w kodeksie postępowania cywilnego systemie apelacji pełnej *cum beneficio novorum* postępowanie apelacyjne ma charakter rozpoznawczy, że sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym (art. 382 k.p.c.), że musi samodzielnie dokonać jurydycznej oceny dochodzonych żądań i zastosować właściwe przepisy prawa materialnego i usunąć ewentualne błędy prawne sądu pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, zasadę prawną, z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55).

Rację mają więc skarżący podnosząc, że Sąd Okręgowy - z naruszeniem art. 386 § 4 k.p.c. - przyjął, iż doszło do nierozpoznania istoty sprawy i w wyniku tej błędnej oceny wydał orzeczenie kasatoryjne.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zd. pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie, natomiast

o kosztach postępowania zażaleniowego rozstrzygnie Sąd, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie (art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.).

jw

kc